ואידך. דמפיק מובטרס יהיה לך וגו׳ ההוא ולאי בחזה ושוק דמודה משתעי אלא שני ימים נפקא ליה מיהיה לך דמשמע הויה אחרת לבר מזו: **שלא מצינו בכל התורה כולה.** שיתנו לכהן אלא מרבויא דהאי יג) יהיה לך נפקא: **ואידך.** דמפיק מיהיה לך שני ימים ולילה אחת בכור בעל מום שיתן לכהן מובטרס יהיה לך נפקא לשון רבים משמע אחד תם ואחד בעל מום: **ואידך ובשרם.** לא משמע אלא תמימים והא דנקט לשון רבים לאכבורות דכולהו ישראל קאי: **ולאחר שנתו נמי שלשים יום.** אף על גב (כ) דמום בתוך שנתו נולד טובא: **כל י״ב חדש.** עד שיהו לו שניס עשר חדש משנולד יח): **היכא דנולד בו מום לאחר שנתו.** דאלאי לקיימו שלשים יום משנולד המום לאחר שנתו דמתני׳ ה״ק ואם לאחר שנתו נולד המום יקיימנו שלשים יום: **בזמן הזה.** שאין תם ראוי לכלום: **עד שלא נראה להראותו לחכם.** שלא נפל בו מום(א) אחר שנתו: **אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד.** וקס״ד אנולד בו מום בתוך שנתו קאי וקתני אבל מפני השבת אבידה לבעלים דהיינו כהן דשמא אם ביד ישראל הוי האי בכור לא משכח כהן למיתבי ליה ואי שחיט ליה יסריה הבשר אמרו רשאי לקיימו ל׳ יום ואי לא משכח כהן שוחטו ומולחו עד שימצא כהן. אלמא ל׳ יום דקאמר אנולד מום בתוך שנתו קאי: (ד) **עדיין תיבעי.** דברייתא גופה איכא לספוקא דאיכא למימר הא דקתני לאחר שנתו אין רשאי לקיימו כו׳ הכי קאמר נולד בו לאחר שנתו אין רשאי לקיימו כו׳ ועלה קאי אבל מפני השבת אבידה כו׳: **או דלמא קודם שנתו.** כלומר אם נולד מום קודם שנתו נמי קאמר דלאחר שנתו שלשים יום: **משלימין לו ט״ו לאחר שנתו.** אלמא ל׳ יום דקתני מתני׳ אנולד בו מום לאחר שנתו קאי דאי נולד המום בתוך שנתו אפילו יום אחד ליכא למימר דניתב ליה אחר שנתו שלשים יום דלית ליה אלא השלמה דקתני בברייתא ושמעינן מינה דאי בתוך שנתו נולד המום חדש או טו חדשים רשאי לקיימו עד שנתו דהא כתיב שנה ואי לאחר שנה נולד מום או קרוב לסיום שנתו יהכינו ליה שלשים יום משנולד המום: **נותנין לו שלשים יום.** אם נולד מום אחר שנתו: **שנה בשנה.** שתי שניס משמע. שלשים יום בשנה חשובין שנה לדברי הכל בפירקא קמא דראש השנה (דף י.): **השלמה אין מיהכא לא.** מיהכא שלשים יום שלימים לא יהכינן: **מתני׳ והראה** ו) **מומו.** לאחר שחיטה ונמצא קבוע: **גמ׳ דוקין.** טייל״א כמו הגוטה כדוק שמים (ישעיה מ): **משפנין.** מפני לער מיתה משתנה העין ואף על גב דהשתא מיתחזי קבוע אי הוה חזי ליה מחייס הוה מיתחזי עובר: **שבגוף.** כגון נסדקה אזנו: **מפני המשפנין.** כלומר מפני דוקין שבעין שמשתנין עין) גזירה למומין שבגוף אף על פי שאין משתנין: מתני׳

ואידך אי מהתם איכא למימר חזה ושוק של תודה ז) **ואידך אמר קרא לך יהיה הוסיף לך הכתוב הויה אחרת בבכור ואידך** ח) **הא מהתם איכא למימר האי יהיה לך** א**לימד על בכור בעל מום שנותנו לכהן** ב) **שלא מצינו לו בכל התורה כולה ואידך** ג **אמר ובשרם אחד תם** ד) **ואחד בעל מום ואידך ובשרם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר: נולד לו מום** בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י״ב חדש ט): איבעיא להו היכי קאמר נולד לו י) בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י״ב חדש ולאחר שנתו נמי שלשים יא) או דלמא היכא דנולד בו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש ותו לא והיכא דנולד יב) לו אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יג) ת״ש דתניא ד בכור בזמן הזה עד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקיימו שתים ושלש שנים ומשנראה להראותו לחכם נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש שאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת אבל מפני השבת אבידה לבעלים אמרו רשאי לקיימו שלשים יום ועדיין תיבעי לי שלשים יום אחר שנתו או דלמא קודם שנתו ת״ש ה נולד לו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו ש״מ מסייע לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר נותנין לו שלשים יום משעה שנולד בו מום איכא דאמרי א״ר אלעזר מנין לבכור שנולד בו מום בתוך שנתו שנותנין לו שלשים יום אחר שנתו שנאמר ו לפני ה׳ אלהיך תאכלנו שנה בשנה ז איזו הן ימים החשובין שנה הוי אומר אלו שלשים יום מיתיבי נולד לו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו השלמה אין מיהבא לא תיובתא דרבי אלעזר תיובתא: **מתני׳** ג) **השוחט** (ח) **את הבכור ומראה את מומו** ט) ר׳ יהודה מתיר רבי מאיר אומר י הואיל ונשחט שלא ע״פ מומחה אסור ה מי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר יא) וישלם מביתו: **גמ׳** יב) אמר רבה בר בר חנה בדוקין שבעין דכולי עלמא לא פליגי דאסור מפני שהן משתנין לא נחלקו אלא במומין שבגוף דרבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו דוקין שבעין ורבי יהודה סבר לא גזרינן מומין שבגוף אטו דוקין שבעין תניא נמי הכי השוחט את הבכור ומראה את יג) מומיו ר׳ יהודה אומר בדוקין שבעין אסור מפני שהן משתנין במומין שבגוף מותר מפני שאין משתנין רבי מאיר אומר אחד זה ואחד זה אסור מפני שהן משתנין מפני שהן משתנין סלקא דעתך מומין שבגוף מי משתנין אלא מפני המשתנין אמר רב נחמן בר יצחק מתני׳

שלא מצינו לו בכל התורה כולה. פי׳ בקונטרס שיתנו לכהן אלא מריבויא יז) לפירושו יח) כן יכול לומר בכל דרשות ומפרש ר״י דהכי קאמר שלא מצינו לו בכל התורה כולה יט) שיתנו כ) כולה כיולא בזה דחטאת ואשם שהם לכהן כשקריבין למזבח אם תוממו שהמזבח מפסיד חלקו מפסיד גם יא) לכהן אבל בכור אפילו בעל מום לכהן הוא וכן יב) ההיא דפרק שתי מדות (מנחות דף לא.): גדי נסכים לכבש האחד זה אחד עשר של מעשר שלא מצינו לו בכל התורה כולה שיהא טפל חמור מן העיקר יג) דהוה מצי למימר אחד עשר של מעשר יוכיח כדמשני אמותר מפסח וכן בשבת בפ׳ אמר ר׳ עקיבא (דף פג.): זה היסטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה דטומאה המסטת תטמא:

ואידך ובשרם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר.

בסוף איזהו מקומן (זבחים דף מז.) משני רבי ישמעאל מבשרם דהנך יד) [בכורות] קאמר משמע יא) רולה לומר דקאי אבכור שור וכשב ועז דכתיב לעיל מיניה ושיניות אחרינא הוא וא״ת יב) והא תנא לא דריש מידי מובטרס לשון רבים ובסוגיא דהתם לעיל (שם דף ט.) דריש ר׳ יוסי הגלילי דמו לא נאמר אלא דמם חלבם לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר שטעונין מתן דמים ואמורין למזבח וי״ל דפלוגתא היא בר״פ בית שמאי בזבחים (דף לז.) ורבי ישמעאל נפקא ליה מדם זבחיך ישפך: **עד שלא נראה להראותו לחכם.** פי׳ בקונטרס אלא נפל בו מום וקשה מאי רשאי לקיימו שתים ושלש שניס על כרחיך יקיימנו ולוחק לפרש רשאי לשון חייב כי ההיא דערכין (דף כח.): יג) דמקדישין אותו הקדש עילוי כמה אדם רולה ליתן בקרבן זה לעשותו עולה אע״פ שאינו רשאי דפירושו כמו אע״פ שאינו חייב והוה מצינן לפרש דנקט רשאי לקיימו כלומר ואין זקוק לכוגסו לכיפה אע״ג דשאר קדשים שהקדיש והחריס בזמן הזה אמרינן בפ״ק דע״ז (דף יג.) בהמה תעקר דנועל דלת בפניה והיא מתה מאיליה אבל היה משמע דאם היה רולה לכוגסו לכיפה כוגסו ומעשים בכל יום שאומריס אותם עד שיפול בהם מום ונראה לפרש עד שלא נראה להראותו לחכם שלא נזדמן לו חכם אחר שנפל בו מום שאין זקוק להוליכו יג) במקום רחוק למקום שהחכם שם: **מפני** השבת אבידה לבעלים.

פי׳ בקונטרס דהיינו כהן דזימנין דלא משכח כהן למיתבא ליה ואם ישחטנו מיד יסרח לפיכך רשאי לקיימו שלשים יום אחר שנתו ואומר רבי דמיירי ביד כהן וא״ל עכשיו לבשר ונתנו לו חכמים זמן ל׳ יום אבל ישראל לעולם ממתין עד שימצא כהן: **רבי מאיר** סבר גזרינן מומין שבגוף כו׳. ואומר רבי דאע״ג דאמרינן בריש אף על פי (כתובות דף מ.) דהלכה כרבי מאיר בגזירותיו הך דהכא קרי ליה בסמוך קנסא דקא קניס ר׳ מאיר ובשאלתות דרב אחאי פירש דהלכה כמותו דוקא

בגזירותיו ולא יד) בקנסא ופסקו דאין הלכה כמותו בהיא דמעוברת חברו ומינקת חברו דקאמר רבי מאיר יוליא ולא יחזיר עולמית כה) מ) וסוגיא דשמעתין בריש החולץ (יבמות דף מ.) דלא כר׳ מאיר וכן סוגיא דשמעתין כרבי יהודה ו) דלרבי מאיר קנסינן בכולהו מפני המשתנין ובסמוך דקאמר לימא תנן סתמא כרבי מאיר הא משני דילמא בדוקין שבעין ודברי הכל וכן הוא אמת ומתוך כך פוסק רבי דלא כרבי מאיר דקניס בשטר שיש בו רבית דאין גובה לא את הקרן ולא את הרבית (ב״מ דף עב.) מ) :

מסורת הש״ס

א) ל״לא׳, ב) [שבת פג: וש״נ], ג) ביצה כז., ד) לקמן לז., ה) [ביצה כז. ע״ש], ו) ומראה ל״ק, ז) נ״א כן עיין ל״ק, ח) נ״א בכהן וגירסת ל״ק בכל התורה כולה בכיולא בזה שיתנו כולה לכהן דחטאת כו׳, ט) [וע״ע מוס׳ זבחים לז: ד״ה שלא], י) עי׳ רש״ש, כ) ל״ק, ל) ל״ל דאומדין אותו הקדש כמה אדם כו׳ ל״ק וע״ש, מ) ל״ל דסוגיא, נ) [ל״ל כר״י דאמר ר״מ לאתמוהי סהדי דלא משמע דאי איכא סהדי דלא איישתי אמכינן עלייהו ולר״מ קנסינן כו׳ ל״ק ועי׳ בתש״ינ], ס) [וע״ע מוס׳ יומות לז. ד״ה מי וכ״ק ל: ד״ה וחכמים וכ״מ עכ. ד״ה קונסין וכ״ב לד: ד״ה וחכ״א וחכמים קד. ד״ה אמר ר״ע],

הגהות הב״ח

(א) במשנה השוחט הבכור כל״ל ותיבת את נמחק: (ב) רש״י ד״ה ולאחר שנתו וכו׳ אע״ג דנולד המום בתוך שנתו טובא: (ג) ד״ה עד שלא נראה וכו׳ בו מום הס״ד ואח״כ מ״ה אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד אבל מפני השבת אבדה וכו׳ וקס״ד אנולד: (ד) ד״ה ועדיין וכו׳ דהכי קאמר נולד לו מום לאחר:

לעזי רש״י

טייל״א. קרום על העין שמצמצם את הראייה.

מוסף רש״י

השוחט את הבכור. קודם שהמירו חכם ואחר כך הראה את מומו לחכם (ביצה כז.).

שיטה מקובצת

א) תודה מה תודה ליום ולילה אף בכור ליום ולילה: ב) על תיבות הא מהתם איכא למימר נרשם קו למעלה להורות כי לפ״ד ראוי למחקו: ג) תיבת אמר נמחק: ד) ואחד בעל מום עי׳ בתוס׳ לקמן (דף לג ע״ב): ה) חדש כו׳: ו) לו מום בתוך: ז) שלשים יום או: ח) דנולד בו מום אחר שנתו: ט) שלשים יום (אוז): י) בשנה איזהו אלו הן: יא) יקבר עיין בתוס׳ (דף לב ע״ב): יב) את מומו ר׳ יהודה: יג) דהאי לך יהיה נפקא: יד) משנולד המום הס״ד: טו) או שלשה חדשים: טז) שמשתנין גזרינן למומין: יז) מריבויא ולפירושו יכול לומר כן בכל: יח) תיבות שיתננו כולה נמחק: יט) גם הכהן אבל: כ) העיקר פי׳ דמעשר עצמו אין טעון נסכים ואחד עשר טעון נסכים והא דלא פריך מינה בריש איזהו מקומן גבי הא דקאמר לא מצינו טפל חמור מן העיקר דהוה מצי לשנויי אחד עשר של מעשר שלמים הוא כדמשני אמותר הפסח וכן: כא) משמע שרוצה לומר: כב) וא״ת דהאי תנא תיבת והא נמחק: כג) למקום רחוק מקום שהחכם שם: כד) ולא בקנסותיו: כה) עולמית דסוגיא דשמעתין:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פ״א מהל׳ בכורות הלכה ג:
יד ב מיי׳ פ״א מהלכות בכורות הל׳ יא סמג עשין קמה טוש״ע י״ד סימן שו סעיף ט:
טו ג מיי׳ שם הלכה ט טוש״ע שם סעי׳ מ:
טז ד מיי׳ פ״ג מהלכות בכורות הל׳ ד סמג עשין ריא טוש״ע י״ד סי׳ שי סעיף א:
יז ה מיי׳ שם הלכה ו וסמג שם טוש״ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אַתָּה וּבֵיתֶךָ:
דברים טו כ

רבינו גרשום

זו יומם משנה זו היינו ב׳ ימים מכן שנאכל לשני ימים: איכא למימר בחזה ושוק של תודה. והיינו נמי שלמים ואינו נאכל אלא ליום ולילה: ורב. הדר כתיב בסיפיה דקרא לך יהיה הוסיף לך הכתוב הויה אחרת בבכור. כלומר יום אחד יותר מתודה: שלא מצינו בכל התורה דבכור בעל מום לכהן אלא מהכא: ובשרם. דהני בכורות קאמר ו) אך בכור כשב או בכור עז וגו׳ מתמימים ולא מבעלי מומין: עד שלא נראה להראותו לחכם. כלומר קודם שיפול בו מום רשאי לקיימו ב׳ או ג׳ שנים אם אין שם כהן: ומשנראה להראותו. כלומר כשנפל בו מום אבל מפני השב אבדה לבעלים אמרו רשאי לקיימו ל׳ יום דבין כך ובין כך שמא יבא כהן שאם ישחטנו קודם שמא יסריח קודם שיבא כהן: ועדיין תבעי לך ל׳ יום. הנולד לו מום בתוך שנתו או לאחר שנתו דודאי היכא דנולד לו לאחר שנתו יכול לקיימו עוד ל׳ אבל אם נולד לו מום קודם אם יוכל לקיימו כל שנתו ושוב ל׳ משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו אלמא דנותנין לו ל׳ אחר מומו ולא ל׳ אחר שנתו כשנפל בו מום בתוך שנתו: אבל אם נולד בו מום לאחר שנתו נותנין לו ל׳ אחר שנתו: אבל אם נולד בו מום בתחלת שנתו נותנין לו כל שנתו ולא יותר: משעה שנולד בו מום. אם נולד בו מום בסוף שנתו: השלמה אין מיתבא לא. כלומר דלא יהבינן ליה לאחר שנתו כלום: השוחט את הבכור ומראה את מומו. (למימרא) [כלומר] לאחר ששחטו: ר׳ יהודה מתיר. הואיל ומראו לחכם: ר׳ מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה. כלומר הואיל ולא הראהו קודם שחיטה אע״פ שמראה לו לאחר שחיטה והוי מום קבוע אפילו הכי קניס רבי מאיר דאסור: בדוקין שבעין. אם מראה אותם לאחר שחיטה דברי הכל אסור. מפני שהן משתנין לאחר מיתה: אלא אימא מפני המשתנין. דוקין שבעין דקניס מומין שבגוף דלא מישתני אטו

ו) גי׳ דכוין כמו בזבחים דף מז. ובכולם דהני בכורות קאמר ועי׳ תוס׳ כאן ד״ה ואידך.

רביע לדקה ומחצה לגסה. ואע"פ שפי' בקונטרס משום דהוי ממון המוטל בספק שמא יתירנו חכם על פ[1] מוס ושמא לא יתירנו לאו משום דתיתי כסומכוס [2] אלא תקנת חכמים בעלמא הוא ואע"ג דאיירי בכל מוס אפילו ידוע שיתירנו מומחה על ידו מ"מ חשיב ליה ספק קנת דשמא לא מזקיק ליה מומחה וגם לא פליג בין מוס [3] ואי הוה מיירי הך ברייתא בדוקין שבעין דוקא הוה ניחא טפי דה"ג קיימא לן כרבי יהודה כדפרישית ולדידיה אינו נקבר אלא בדוקין שבעין ועוד יש לפרש דהיינו טעמא דמשלם מחצה שעיברו חכמים דאינו שוה יותר כ"ז שעומד בספק שעדיין לא הותר ובתרומה נמי אשכחן שאינו שוה אלא כמחצה של חולין כדאמרינן בפרק אף על פי (כתובות דף נח.) כל מקום שהוזכר תרומה נותן לה כפלים בחולין ומיהו לא דמי ממש לתרומה דאסורה לזרים ואסורה בטומאה אבל בכור [4] מומין שרי לגמרי כנבי וכאיל:

משום גזירת מגדלי בהמה דקה. פירוש שהחמירו עליהם חכמים שלא לגדלם כי אם בחורשין חוץ לישוב ויש בה טורח גדול ואינו שוה אלא רביע דהיינו מחצה פחות מן הגסה וגם בקונטרס פירש כן מפני טורח [5] גזרו לה אבל לא לדקדק לישב לשון גזירה: **דן** את הדין בו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) פריך מינה לר' אבהו שאמר שנים שדנו אין דיינין דין ותימה מנא ליה דמיירי ביחיד אי משום דקתני דן את הדין לשון יחיד הא בריש אלו טריפות (חולין דף מד:) קתני דן את הדין ולא מיירי ביחיד כדקתני וכולן רשאין ליקח ויש לומר דהתם קתני דומיא דעדיס אבל מתני' דהכא מיירי כולה ביחיד דקתני סיפא ואם היה מומחה לבית דין כו' ומעשה בר' טרפון כו' ורישא נמי מי שאינו מומחה ורואה את הבכור [6]:

לימא תנן סתמא כרבי מאיר כו'. תימה דלא דייק [7] הכא מרישא דמי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו דהכא [8] מה נפשך כרבי מאיר אמאי דדאין דינא דגרמי דלא מתוקמא בנשא ונתן ביד דהא נשחט על פיו קתני ובהגוזל קמא (ב"ק דף ק.) לא משכח סתם משנה דדאין ר"מ דינא דגרמי אלא מבריית דמחיצת הכרס וסוה ליה לאיתויי מהך ובהגוזל בתרא (שם דף קיז:) גבי הסוא דאמוי אחוי דסבר למיחייביה ממתניתין דדן את הדין וקדמי אמאי לא חייביה מהך תרי מתני' נמי דיקא ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור שמע מינה קנסא קא קנים רבי מאיר שמע מינה איבעיא להו מפני המשתנין וכולהו משתני או דלמא איכא דמשתני ואיכא דלא משתני למאי נפקא מינה [9] לאכחושי סהדי אי אמרת כולהו משתני שקרי נינהו ואי אמרת איכא דמשתני ואיכא דלא משתני סמכינן עלייהו מאי ת"ש דאמר רבה בר בר חנה [10] שח לי רבי יאשיה דמן אושא בא ואראך בדוקין שהן משתנים מדקאמר ליה בא ואראך מכלל דאיכא דמשתני ואיכא דלא משתני: מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר [11] וישלם מביתו: לימא תנן סתמא כר' מאיר דלמא בדוקין שבעין ודברי הכל: [12] תנא כשהוא משלם [13]משלם רביע לדקה ומחצה לגסה מאי טעמא אמר רב פפא זה הפסד מרובה וזה הפסד מועט אי הכי לפום פסידא לישלם אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בר איקא משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה: **מתני'** [14]דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את הטהור וטיהר [15] את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואם היה מומחה [16]לב"ד פטור מלשלם: **גמ'** לימא תנן סתמא כר' מאיר דדאין דינא דגרמי א"ר אילעא אמר רב [17]כגון שנשא ונתן ביד בשלמא חייב את הזכאי כגון שנשא ונתן ביד אלא זיכה את החייב היכי דמי [18] אי דאמר ליה פטור אתה והא לא נשא ונתן ביד [19] אמר רבינא כגון שהיה לו משכון ונטלו הימנו: טימא את הטהור דאגע בהו שרץ טיהר את הטמא שעירבן עם פירותיו: **מתני'** [20]ומעשה בפרה [21] שניטלה האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים ביבנה [22]והתירוה [23] [24](ואמר) תודוס הרופא [25]אין פרה וחזירה [26] יוצאה מאלכסנדריא של מצרים שאין חותכין האם שלה בשביל שלא תלד אמר רבי טרפון הלכה חמורך טרפון אמר לו ר' עקיבא [27]ר' [28] טרפון (לא) אתה מומחה לב"ד [29]וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם: **גמ'** ותיפוק ליה [30]דטעה בדבר משנה [31] וטעה בדבר משנה חוזר חדא ועוד קאמר [32] חדא דטעה בדבר משנה חוזר ועוד א"נ בשיקול הדעת טעיתה מומחה לב"ד אתה וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם: **מתני'** [33]הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על פיו אע"כ היה מומחה כאילא

מתני' נמי דיקא. דבמומין שבגוף פליגי אבל בדוקין לא פליגי: הואיל ונשחט שלא על פי מומחה. דלא משכח ביה ר' מאיר שום ריעותא אלא קנסו דשחטו שלא על פי מומחה ואי בדוקין שבעין הוה ליה למתני ר' מאיר אוסר הואיל ומשתנין אלא דאי ליכא ריעותא דבמומי הגוף פליגי וקנסא קנים גזירה משום דוקין: **דכולהו מיסתנו.** כל דוקין שבעין משתנין או דלמא בדוקין גופייהו איכא דמשתני ואיכא דלא משתני ומיהו [34] למומין שבגוף גזרינן אטו הנך דוקין משתנין: **למאי נפקא מינה.** הא אפילו איכא דלא משתני הואיל ולא קים לן הי משתני והי לא משתני כולהו אסירי אם נשחטו בלא מומחה: **לאכחושי סהדי.** אם שחטו בלא מומחה והשתא חזינא ליה קבוע וקיימי סהדי [35] דלא נשתנה ומרלאה זה היה לו מחייס: **שקרי נינהו.** ואסור לדברי הכל: **סמכינן עלייהו.** ושרי לר' יהודה דלא קנים: **סתמא כר' מאיר.** דאמר לעיל [ע"ב] אחד זה ואחד זה אסור דקתני יקבר ואע"ג דהשתא מיתחזי קבוע: **דלמא בדוקין שבעין.** אמר יקבר דלדברי הכל משתני: **כשהוא משלם.** לכהן נותן רביע דמיו משום בכור בהמה דקה ונכבור בהמה גסה חלי דמיו. משום הכי משלם מחצה דממון המוטל בספק הוא דאיכא למימר אפסדיה כוליה דאי לא הוה שרי ליה [36] הכי כי הוה מייתי ליה קמי מומחה גמור ושרי ליה והוה אכיל ליה והשתא בעי קבורה ואיכא למימר דלאו מידי אפסדיה דדלמא לא הוה מומא ומומחה גמור לא הוה שרי ליה ושמא לא הוה נפיל ביה לעולם מוס קבוע עד שימות: **מ"ט.** רביע לדקה ומחצה לגסה: **גסה הפסידה מרובה.** לפיכך תשלומין מרובין: **נפוס פסידא לישלם.** זה חלי דמיו המרובין וזה חלי דמיו המעוטין: **משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה.** משום טורח מגדלי בהמה דקה שיש בה טורח גדול לגדלה וזה שהתיר הבכור הלילו לכהן מטורח גדול דשמא אם הרלאהו לאחר לא היה מתירו לו והיה לו עוד טיפול מרובה על טיפול בו מוס להכי נגעו בו דלא משלם אלא רביע. ל"א מפני גזירת מגדלי בהמה דקה שעוברין על דברי חכמים כדתנן (ב"ק דף עט:) אין מגדלין בהמה דקה בא"י קנסוהו חכמים דלא ליפקל אלא ריבעא. ולא [37] מפי המורה: **מתני' ואם היה מומחה לב"ד פטור.** דלא מצי מימר ליה לאמאי דיינת ליה הואיל ולא בקי בדיני: **גמ' ר"מ דאין דינא דגרמי.** בב"ק בפרק הגוזל עצים (דף ק.) מחיצת [38] הכרס שנפרלה אומר לו גדור נתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותו. [39] גרמי דגרס לאסור תבואתו של חבירו: בשלמא חייב את הזכאי משכחת נשא ונתן ביד. שנטל הוא המעות ממנו בידו ופרעו לבעל דין: **אלא זיכה את החייב היכי דמי.** בעל כרחך לא משכחת לה דעביד מידי אלא פטור אתה קאמר ליה: **שהיה לו משכון.** למלוה וזה פטר את הלוה ונטל את המשכון מיד המלוה והחזירו ללוה: **דאגע בהו שרץ.** הביאו טהרות לפניו לישאל עליהן ואמר טמאות הן ונטל שרץ אחד [40] ונגע בהן כדי שלא יהא עוד ספק בהן [41] ויעמיד דבריו: **שעירבן עם פירותיו.** שהביא טהרות לפניו לישאל עליהן ואמר טהורות ונטלן הוא עצמו ועירבן עם פירותיו של נשאל לסוף אמר חכם מומחה טמאות הן וטימאו את השאר שנתערבו בהן: **מתני' האם שלה.** רחם שלה: **והאכילה ר"ט לכלבים.** שאלו לו עליה [42] אם טריפה היא והאכילה לכלבים: **שלא תלד.** מפני שפרות וחזירות שלהן מעוברין מאד ומוכרין אותן ביוקר ורוצין שלא ילדו במלכות אחרת כדי שיהו נרכין להם וחותכין האם שלה ואינה מתה הילכך לאו טריפה היא: **הלכה חמורך טרפון.** הפסדת חמור [43] שתשלמנו לבעל הפרה: **גמ' וחיפוק ליה.** דאי נמי לאו מומחה הוא פטור דטועה בדבר משנה הוא דתנן באלו טריפות (חולין דף נד.) ניטלה האם כשירה וטעה בדבר משנה חוזר בדיבורו בסנהדרין (דף ו.) וכיון דאי קיימא פרה הוה מצי למיהדר ביה ולמשרייה אישתכח דמה שאמר לאו כלום הוא [44] זה וזה שהאכילה לכלבים איהו הוא דאפסיד אנפשיה: **אי נמי בשיקול הדעת טעית.** דאפילו הוה קיימא לא מצי למיהדר ביה ולמשרייה ואישתכח דאיסורו איסור ואתה הפסדתו אפילו הכי פטור אתה מלשלם דמומחה אתה. שיקול הדעת מפרש בפרק קמא דסנהדרין (דף ו.) כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר וקוגייא דעלמא כחד מינייהו ואזיל האי ועבד כאידך מה שעשה עשוי ומשלם מביתו: **מתני' אין שוחטין.** דלמא משוס אגרא קשרי ליה: **אלא אם כן היה מומחה** ליה. דפטור מלשלם משום דטועה בדבר משנה חוזר דתנן ניטלה האם שלה כשרה: אין שוחטין על פיו. דאיכא למימר בשביל שכר שנוטל מתירו:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה ו סמג עשין ריח טוש"ע י"ד סימן שי סעיף ג:

יט ב ג מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הל' ג טוש"ע מ"מ סי' כה סעיף ג:

כ ד [מיי' פ"מ מהל' שחיטה הל' כה טוש"ע י"ד סי' מה סעי' ח]:

כא ה מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הלכה ב טוש"ע מ"מ סי' כה סעיף ג:

כא ו מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה ז סמג עשין רי טוש"ע י"ד סימן שיב סעיף ח:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רביע וכו' **אלא** תקנת חכמים בעלמא הוא. עי' ב"ב סג ע"ב תד"ה אתמר:

שיטה מקובצת

[1] חנה אמר ר' יוחנן שח: [2] על תיבות וישלם מביתו רשום קו למעלה להורות כי ראוי למחקו: [3] הכל: וישלם מביתו. תנא: [4] את. עיין ב"ק (דף ק') בתוס': [5] דמי דאמר תיבת אין נמחק: [6] אמר תודוס ס"ר תודרוס: [7] יוצאים מאלכסנדריא של מצרים עד שחותכין האם שלה: [8] פטור אתה שאתה מומחה רעל תיבת [9] טרפון נרשם קו למעלה להורות כי ראוי למחקו: [10] משנה הוא והטעה: [11] קאמר ליה חדא טעה בדבר משנה את ועוד תיבת חדוד נמחק: [12] סהדי ואמרי דלא: [13] ליה האי הוה מייתי: [14] ולא עיקר מפי: [15] באחריותו והיינו גרמא: [16] אחד והגיע בהן: [17] בהן ויעמדו דבריו: [18] עליה ואמר טריפה: [19] חמור שלך שתשלמנו: [20] כלום הוא וזה תיבת זה נמחק: [21] על פי מום זה רשמא: [22] כסומכוס וז"ל תוס' חיצוניות פירש רש"י ז"ל דהו"ל ממון המוטל בספק וחולקים וכו' והקשה ה"ר אלחנן כיון דהוי טעמא משום דהוי ממון המוטל בספק חולקים א"כ אין זה אלא כסומכוס אבל חכמים חולקים עליו וסברים הם דהמע"ה וא"כ ה"נ הל"ל הכי ואמר רב יהודה אמר שמואל זה דברי סומכוס אבל חכמים חולקים עליו ואומרים שזה הכלל בדין המע"ה כדאמרינן בפ' הפרה והכי נמי הוה ליה למימר הכי ואומר ה"ר אלחנן דתקנתא בעלמא היא ולא רצו לחלק בין מום למום: [23] מום למום ראי: [24] בכור במומין שרי: [25] טורח גידולה אבל וכו' תיבות גזרו לה נמחק: [26] הכי רישא דמי אות א' מ' נמחק:

[1] וכן בסנהדרין לג ליתא למיכות ר"ט ותולי דל"ל דמיכות ר' טרפון נמחק ועי' כתובות דף כד ע"ב.

רבינו גרשום

שבעין: מתניתין נמי דיקא דקנים ר' מאיר. דקאמר הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור אע"ג דהשתא הוי מום קבוע: לאכחושי סהדי. כגון דהשתא לאחר מיתה מיתחזי מום קבוע. ואתו סהדי ואמרי דודאי כי האי גוונא חזיניה קודם שנשחט: דאי אמרת דכולהו משתני הוו סהדי שקרי ואסור הבכור: בא וראבך. אלמדך: לימא תנן סתמא כר' מאיר. כלומר דאע"ג דמתחזי השתא אחר שחיטה מום גמור אפילו הכי יקבר היינו כר' מאיר דקניס: לא בדוקין שבעין ודברי הכל. משום הכי יקבר דמשתנין: משלם רביע לדקה. ואית דאמרי משום הכי משלם מחצה ולא יותר דהוי ממון מוטל בספק הואיל ואיכא דוקין דלא משתני. למ"ה [1] ומחצה לגבוה משום

[1] נראה דל"ל ואית דאמרי דמש"ה משלם מחצה לגסה משום דאמרינן וכו' ועי' בב"ב דף קמו ע"ב ובדברי רבינו שם ובדברי הרשב"ם בד"ה ושמין וא"ע.

מסורת הש"ם

[1] [ר"ה כ:], [2] ב"ק ק. קיח: סנהדרין י. לג:, [3] [גירסת הרא"ש לרבינו], [4] סנהדרין לג:, [5] סנהדרין לג., [6] סנהדרין לג., [7] [של בית מנחם כך איתא בסנהדרין לג. ועי' תוס' נקמן מ. ד"ה בפיקן], [8] [שאמר], [9] סנהדרין לג. פג., [10] [בסנהדרין לג. ליתא מיכות רבי טרפון וע"ש וגם במשנה שבמשניות], [11] [שם לג.], [12] גבי מחיצת ב"ק, [13] במומו ל"ק, [14] [וע"ע תוס' חולין מד: ד"ה וכן], [15] נ"ל ע"כ וכ"ג ל"ק,

הגהות הב"ח

(א) במשנה רבי טרפון פטור אתה שאתה מומחה: (ב) רש"י ד"ה דכולהו וכו' ומיהו במומין וכו' דמשתנין:

מוסף רש"י

שנשא ונתן ביד. נטל כיד ממון מן המתבע ושילם לתובע (ב"ק ק.). שהיה לו משכון. לתובע מן המתבע וזיכה הדיין את הלוה ואמר לו פטור אתה ונטל המשכון מיד המלוה והחזירו ללוה (סנהדרין לג: וכעי"ז ב"ק שם). דאגע בהו שרץ. כשבא ליפול לפניו על דבר הספק דעולד לו בטהרותיו ואמר לו הדיין טמאות הן ונטל שרץ והשליך עליהם שלא יהא עוד ספק בדבר והן לא היו אלא טהורות (סנהדרין שם) להחזיק דבריו (ב"ק שם). שעירבן עם פירותיו. נטל הדיין לפירות טמאים וערבן עם שאר פירות אלים השואלו והוא ליה עשה מעשה ביניים ומזיק (שם) ומצא שטעה והרי הכל טמא (סנהדרין שם). האם שלה. בית הדיין ונקרא טרפמת ושלפומית ובלע"ז מטרי"ר (סנהדרין לג.). ואמר תודוס הרופא. מפני שאמר תודוס הרופא, אין פרה כו'. לפי שעוברות הן ואין רואין שיהיו מצויות במקומות אחרים, וקא חזינן דמתקיימות (שם). הלכה חמורך טרפון. כלומר הפסדת חמורך. כלומר שתפרע לו חמורך תחת פרתו שהפסדתו: ותיפוק מסתני' נמי דיקא. דבמומין שבגוף פליגי אבל בדוקין לא פליגי: הואיל ונשחט שלא על פי מומחה. דלא משכח ביה ר' מאיר שום ריעותא אלא קנסו דשחטו שלא על פי מומחה ואי בדוקין שבעין הוה ליה למתני ר' מאיר אוסר הואיל ומשתנין אלא דאי ליכא ריעותא דבמומי הגוף פליגי וקנסא קנים גזירה משום דוקין: דכולהו מיסתנו. כל דוקין שבעין משתנין או דלמא בדוקין גופייהו איכא דמשתני ואיכא דלא משתני ומיהו [2] למומין שבגוף גזרינן אטו הנך דוקין משתנין: למאי נפקא מינה. הא אפילו איכא דלא משתני הואיל ולא קים לן הי משתני והי לא משתני כולהו אסירי אם נשחטו בלא מומחה: לאכחושי סהדי. אם שחטו בלא מומחה והשתא חזינא ליה קבוע וקיימי סהדי [3] דלא נשתנה ומרלאה זה היה לו מחייס: שקרי נינהו. ואסור לדברי הכל: סמכינן עלייהו. ושרי לר' יהודה דלא קנים: סתמא כר' מאיר. דאמר לעיל [ע"ב] אחד זה ואחד זה אסור דקתני יקבר ואע"ג דהשתא מיתחזי קבוע: דלמא בדוקין שבעין. אמר יקבר דלדברי הכל משתני: כשהוא משלם. לכהן נותן רביע דמיו משום בכור בהמה דקה ונכבור בהמה גסה חלי דמיו. משום הכי משלם מחצה דממון המוטל בספק הוא דאיכא למימר אפסדיה כוליה דאי לא הוה שרי ליה [4] הכי כי הוה מייתי ליה קמי מומחה גמור ושרי ליה והוה אכיל ליה והשתא בעי קבורה ואיכא למימר דלאו מידי אפסדיה דדלמא לא הוה מומא ומומחה גמור לא הוה שרי ליה ושמא לא הוה נפיל ביה לעולם מוס קבוע עד שימות: מ"ט. רביע לדקה ומחצה לגסה: גסה הפסידה מרובה. לפיכך תשלומין מרובין: נפוס פסידא לישלם. זה חלי דמיו המרובין וזה חלי דמיו המעוטין: משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה. משום טורח מגדלי בהמה דקה שיש בה טורח גדול לגדלה וזה שהתיר הבכור הלילו לכהן מטורח גדול דשמא אם הרלאהו לאחר לא היה מתירו לו והיה לו עוד טיפול מרובה על טיפול בו מוס להכי נגעו בו דלא משלם אלא רביע. ל"א מפני גזירת מגדלי בהמה דקה שעוברין על דברי חכמים כדתנן (ב"ק דף עט:) אין מגדלין בהמה דקה בא"י קנסוהו חכמים דלא ליפקל אלא ריבעא. ולא [5] מפי המורה: מתני' ואם היה מומחה לב"ד פטור. דלא מצי מימר ליה לאמאי דיינת ליה הואיל ולא בקי בדיני: גמ' ר"מ דאין דינא דגרמי. בב"ק בפרק הגוזל עצים (דף ק.) מחיצת [6] הכרס שנפרלה אומר לו גדור נתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותו. [7] גרמי דגרס לאסור תבואתו של חבירו: בשלמא חייב את הזכאי משכחת נשא ונתן ביד. שנטל הוא המעות ממנו בידו ופרעו לבעל דין: אלא זיכה את החייב היכי דמי. בעל כרחך לא משכחת לה דעביד מידי אלא פטור אתה קאמר ליה: שהיה לו משכון. למלוה וזה פטר את הלוה ונטל את המשכון מיד המלוה והחזירו ללוה: דאגע בהו שרץ. הביאו טהרות לפניו לישאל עליהן ואמר טמאות הן ונטל שרץ אחד [8] ונגע בהן כדי שלא יהא עוד ספק בהן [9] ויעמיד דבריו: שעירבן עם פירותיו. שהביא טהרות לפניו לישאל עליהן ואמר טהורות ונטלן הוא עצמו ועירבן עם פירותיו של נשאל לסוף אמר חכם מומחה טמאות הן וטימאו את השאר שנתערבו בהן: מתני' האם שלה. רחם שלה: והאכילה ר"ט לכלבים. שאלו לו עליה [10] אם טריפה היא והאכילה לכלבים: שלא תלד. מפני שפרות וחזירות שלהן מעוברין מאד ומוכרין אותן ביוקר ורוצין שלא ילדו במלכות אחרת כדי שיהו נרכין להם וחותכין האם שלה ואינה מתה הילכך לאו טריפה היא: הלכה חמורך טרפון. הפסדת חמור [11] שתשלמנו לבעל הפרה: גמ' וחיפוק ליה. דאי נמי לאו מומחה הוא פטור דטועה בדבר משנה הוא דתנן באלו טריפות (חולין דף נד.) ניטלה האם כשירה וטעה בדבר משנה חוזר בדיבורו בסנהדרין (דף ו.) וכיון דאי קיימא פרה הוה מצי למיהדר ביה ולמשרייה אישתכח דמה שאמר לאו כלום הוא [12] זה וזה שהאכילה לכלבים איהו הוא דאפסיד אנפשיה: אי נמי בשיקול הדעת טעית. דאפילו הוה קיימא לא מצי למיהדר ביה ולמשרייה ואישתכח דאיסורו איסור ואתה הפסדתו אפילו הכי פטור אתה מלשלם דמומחה אתה. שיקול הדעת מפרש בפרק קמא דסנהדרין (דף ו.) כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר וקוגייא דעלמא כחד מינייהו ואזיל האי ועבד כאידך מה שעשה עשוי ומשלם מביתו: מתני' אין שוחטין. דלמא משוס אגרא קשרי ליה: אלא אם כן היה מומחה ליה. דפטור מלשלם משום דטועה בדבר משנה חוזר דתנן ניטלה האם שלה כשרה: אין שוחטין על פיו. דאיכא למימר בשביל שכר שנוטל מתירו:

[1] [ר"ה כ:], [2] ב"ק ק. קיח: סנהדרין י. לג:, [3] [גירסת הרא"ש לרבינו], [4] סנהדרין לג., [5] [בסנהדרין לג. ליתא מיכות רבי טרפון וע"ש וגם במשנה שבמשניות], [6] [שם לג.], [7] גבי מחיצת ב"ק, [8] במומו ל"ק, [9] [וע"ע תוס' חולין מד: ד"ה וכן], [10] נ"ל ע"כ וכ"ג ל"ק,

רבינו גרשום (המשך)

דאמרינן דמשלם דמי בשר בזול: מ"ט. להאי מחצה: דזה בהמה גסה מפסידו הרבה הילכך משלם הרבה מחצה: וזה. בהמה דקה דהפסדה מועט דאינה גדולה כ"כ משלם רביע: אי הפסדה מועט לשלם לפום פסידה. כלומר מחצה מההוא מועט ומאי שנא רביע: לא משום קנס מגדלי בהמה דקה. דאסור לגדל בהמה דקה בא"י: ומסקינן דהאי בכור של בהמת כהן הוא והוא גידל הבהמה דקה: ואם היה מומחה. לרבים דלא טעה אלא בשקול הדעת פטור מלשלם: דדאין דינא דגרמי. בב"ק בפרק הגוזל עצים. והאי גורם בדבורו לאבד ממון: שנשא ונתן ביד. שנטל בידים מזה ונתן לזה. ולא גורם הוא אלא גוזל: כגון שהיה לנתבע משכון בידו של תובע ונטלו הימנו ונתנו לזה: דאגע בהו שרץ. בידים: טיהר את הטמא. כגון שנטל פירות טמאים וערבן עם שאר פירות אלים השואלו והוא ליה עשה מעשה ביניים ומזיק (שם) ומצא שטעה והרי הכל טמא (סנהדרין שם). האם שלה. בית הדיין ונקרא טרפמת ושלפומית ובלע"ז מטרי"ר (סנהדרין לג.). ואמר תודוס הרופא. מפני שאמר תודוס הרופא, אין פרה כו'. לפי שעוברות הן ואין רואין שיהיו מצויות במקומות אחרים, וקא חזינן דמתקיימות (שם). הלכה חמורך טרפון. כלומר שתפרע לו חמורך תחת פרתו שהפסדתו: ותיפוק

כאילא. הדר ביבנה דחסיד הוא ולא נחשד בכך: **כין.** אמר להם [יא] מוס קבוע והיה הוא רגיל ליטול כל שכרו: **גמ' מאי טעמא.** לדקה ד' מיסרות ולגסה שמה [ב]: **גסה נפיש טירחיה.** להשליכו לארץ לכפותו ולרחות מומו: **אלא פס.** כי אמר להו מוס עובר הוא אמאי שקיל אגרא הא לא מהני ליה מידי דמיסר קאסר ליה: **דא"כ.** דלא שקיל אגרא אתי למיחשדיה כי אמר בעל מוס הוא: **תרי זימני לא תקינו ליה רבנן.** דכי הוה אמר תס הוא תס הוא שקיל אגריה וכי [יב] מייתי ליה לקמיה כמה זימנין לא שקיל מידי הלכך ליכא חשדא: **מתני' להוזם.** מי חטאת: **נקדם.** לערב אפר חטאת במים חיים אל כלי: **אפר מקלה.** [יג] כשאר אפר בעלמא. כל אפר קרוי אפר מקלה: אבל אם אותו רואה בכורות או הדיין או העד או המזה והמקדש כהן וזה המוליכו עמו מעבירו במקום טומאה שאין דרך אחר [יד]: (ג) **מטמאהו מתרומתו.** ומפסידו שצריך לקנות חולין ולאכול ודמי חולין יקריים מדמי תרומה שהחולין ראוין לכל ותרומה אינה ראויה אלא לכהנים: **מאיליו.** זה המוליכו [טו] ומשקו וסכו: **ונותן לו שכרו כפועל.** ובגמרא [ע"ב] מפרש מאי היא שלפי מה שהוא מפסידו נותן לו: **גמ' מנא ה"מ.** דאין נוטלין שכר על הוראה ותלמוד תורה [טז] שילמד: **אמת.** תורה: **הרי זו מקודשת.** אלמא יכול ליתן [יז] שכר דאי לא במאי מקדש להו: **אע"פ שהוא ישראל.** ואפי' זה [יח] ישראל דכהנים רגילין בהזאה ובקידוש: **שכר.** הבאת האפר שילך ממקום רחוק לירושלים להביא האפר: **ושכר מילוי.** המים מלי למישקל דאגר טירחיה שקיל [יט] ולא הכשרי [כ] המלוה: **לאן שכר הזאה וקידוש.** שהיא [כא] יז היא הכשר מצוה ובאפר חטאת שמע מינה: אם היה כהן [טז] מטמאהו מתרומתו כו': איהו גופיה היכי אזיל [יז] לבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה אמר רב [יח] מנפח [יט]אדם בית הפרס והולך ורב

תרי זימני לא תקינו ליה רבנן. ומ"ת אכתי אמרי האי תס הוא והאי דשרי ליה לפי שאינו רואה לטרוח פעם אחרת וי"ל אלא חייבוהו חכמים [כ] לראות פעם אחרת אלא דאם ראהו דאין יכול ליטול עליו שכר ועוד דזה לא יחשדוהו לעולם שיתיר את האיסור כדי להנאל מטורח [כא] של פעם שניה: **הנוטל** שכרו לדון דיניו בטלים.

והא [כב] [י] דתנן מכוער הדיין שנוטל שכר לדון אלא שדיינו דין מפרש בפרק בתרא דכתובות [כג] (קה.) בשגר [כ] בטלה [ו] דמוכח שרי: **מה אני בחנם כו'.** ומ"ת ושחד לא תקח דכתב רחמנא (שמות כג) למה לי ולאו פירכא היא דתרי מילי נינהו כדמוכח ברישא פ' בתרא דכתובות (דף קה.) דבתורת אגרא היינו שכר טרחו ובתורת שוחד היינו [יז] להשתדל לדונו יפה ולהפוך בזכותיה כדאמר התם אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב ואין לתמוה על דייני גזירות שבירושלים שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה דבלאו טעמא דאגר בטלה דמוכח שרי התם כיון דכל עסקם היה על זה ולא היו עוסקין בשום מלאכה שעל כרחם צריכין להתפרנס ומה שנוהגין עכשיו ללמוד תורה בשכר אם אין לו במה להתפרנס שרי ואפי' יש לו אם הוא שכר בטילה דמוכח שמניח כל עסקיו ומשא ומתן שלו מסתברא דחשיב [יח] מוכח יותר מקרנא דתרי חמרא ושקיל זוזא ועוד בקטנים שרי מטעם [יט] שימור ושכר פיסוק טעמים כדמוכח פרק אין בין המודר (נדרים לו.): **המקדש** במי חטאת **ואפר חטאת הרי זו**

מקודשת **אע"פ שהוא ישראל.** פי' הקונטרס דחוק שפירש דנקט אע"פ שהוא ישראל [יט] דכהנים רגילים בהזאה ובקידוש ואומר ר"י דעיקריה נקט משום רישא דקתני [יח] ברישא פ"ב דקידושין (דף נח.) המקדש בתרומה ומעשרות ובמתנות במי חטאת ואפר חטאת כו': **היכי** אזיל לבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה כו'. משמע [כא] על ידי ניפוח שרי לילך להעיד

באילא וכי מנפח ליה מדחיא [יט] מקמיה ולא נגע ביה ומיהו בתרומה לא מלי אכיל דאמרינן בחגיגה בפרק חומר בקודש (דף כה:) בודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה וההוא בודקין מפרש התם דבהך בדיקה דבית הפרס קאמר: [ט] **בית הפרס שנידם.** שהשוהו בני אדם ברגליהם טהור שאי אפשר לעשה כשעורה שלא יהא נידם בו בשום ספק אלא משום עצם כשעורה דבית הפרס היינו שהה שנתרם בו קבר: **אי נמי בשאר טומאה.** טימאו להאי כהן כגון נבילות ושרצים שאינו מוחזר עליהן מלינה: כפועל

אבל מ"מ טמא הוא כדקתני מטמאהו מתרומתו וקשיא מכאן לפירושו ר"ת דמפרש דניפוח מועיל לכל דבר משום דקשיא ליה אהא דאמרינן בפסחים בפ' האשה בסופו (דף לב.) [כ] בית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת כדתנן [ז] במס' אהלות (פי"ח מ"ד) ושוין שבודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה מאי בודקין אמר רב יהודה מנפח כו' והשתא מאי קאמר מאי בודקין והלא הבדיקה מפורשת שם במשנה דקתני סיפא ולנזיר ב"ש אומרים בודקין וב"ה אומרים אין בודקין כילד הוא בודק מביא את העפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך [ז] (ח"ה מ) נפה שנקביה דקין אם נמלא שם עצם כשעורה טמא ועוד דמשמע דוקא לעושי פסח מהני ניפוח והא אפי' לשאר מילי נמי מהני כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין ל:) [לא][ז] לכהן בבית הקברות דאמר רב יהודה כו' ואומר ר"ת דלא גרים מאי בודקין אלא גרם אמר רב יהודה כו' ומילתא באפי נפשה היא ומועיל ניפוח לכל דבר אבל בדיקה [לב] של משנה לא מהניא בשום מקום אלא לעושי פסח ויש לפרש הא דשמעתין לפירוש ר"ת דמטמאהו מתרומתו היינו שהולך בלא ניפוח והכי קאמר היכי אזיל ומשני בבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה כו' מדרב יהודה קא מייתי [לג] דמורי דאיסור בית הפרס לאו דאורייתא אלא מדרבנן (מב) משרו לכל דבר בניפוח [לד] כן פירש"י מ) (וכן) בסוף פ"ב דכתובות (דף כח:) גבי אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן ולפי זה היה מותר בלא ניפוח בכל מלות כמו להעיד וקשיא דלא משמע הכי בפ' מי שהוציאוהו (עירובין מז.) מדנקט ללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער בין העובדי כוכבים מפני שהוא כמליל מידם משמע דוקא הני שהן מלות [לה] כדמשמע במגילה (דף מ.) דאמרינן ללמוד תורה ולישא אשה שאני דאמר [לו] גדול תלמוד תורה כו' לישא אשה לא לתהו בראה כו' או משום כבוד הבריות כדאמר בפ' מי שמתו (ברכות יט:) וי"ל דלעולם ה"ה לכל המלות והא דנקט ללמוד תורה משום דפליגי התם היכא דמולא ממי ללמוד ולישא אשה בא"י ובשאלתות דרב אחאי מתיר ליטמא בבית הפרס לכל המלות כמו לצאת לקראת מלכים ומפרשים מה חילוק (י) בין זיר ועושה פסח לשאר מלות דלענין פסח אוקי וטהור ע"י ניפוח ולשאר מלות אוקי וטמא משמע דרוצה לומר דלכל דבר בעינן ניפוח ומ"מ [לז] ע) שמא לכל דבר חוץ מפסח ודבר תימה הוא בההיא דברכות שמותר לילך עם האבל דרך בית הפרס לכבוד האבל מה כבוד [לח] שהולך ומנפח אחריו ולריך האבל להמתינו לכל פסיעה ושמא רוצה לומר השאלתות בלא ניפוח נמי שרי וההיא דבכל מערבין אי מערבין לדבר הרשות מיירי ע"י ניפוח ואי אין מערבין אלא לדבר מצוה מיירי אפילו בלא ניפוח ולפר"ת קשיא לרבי מההיא דחגיגה פרק בתרא (דף כה:) דאמרינן התם מודים בית שמאי ובית הלל שבודקין לעושי פסח (ב) מאי בודקין אמר רב יהודה כו' מנפח אדם כו' לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה משמע בהדיא [מ] כדמסיק לו להפסיק במילתיה דרב יהודה דקאי אמתני' דאי לא גרסינן מאי בודקין לא היה לו להפסיק במילתיה דרב יהודה ורמה לרבי דגרסינן מאי בודקין ובדיקה המפורשת [מא] לאחר שעבר [ל] לכל דבר

ומעבירו שם ומטמאהו ומפסידו מלאכול בתרומה ויש לו הפסד בדבר שאם היה טהור אוכל תרומה שדמיה קלין ועכשיו צריך לקנות חולין שהן ביוקר בשביל שמפסידו בכך יש להאכילו ולהשקותו ולסוכו ושכר זה מותר: המקדש. את האשה במי חטאת ואפר חטאת אלמא דמצי למתהני מינייהו: בשכר הבאת מים ומילוי. מצי לקדושי: בשכר הזאה וקידוש. לא: איהו גופיה. הכהן היכי מצי אזיל במקום טומאה הא קאי בלאו: מנפח אדם בית הפרס והולך. הני מילי לעושי פסח דלא העמידו דבריהם במקום כרת אבל לענין תרומה העמידו דבריהם

[יא] [ליתא במשנה שבמשניות], [יב] כתובות קה. קדושין נח.; [ג] [נדרים לו.], [ד] [קדושין נח.], [ה] עירובין ל: כתובות כח: פסחים לב: בכרות יט: נדה נז. מ"ק ה: מגילה כה:, [ו] נ"ל ליטול כו' מקדש לה, [ז] נ"ל יחה ל"ק, [ח] [שכר יעב"ן], [ט] מכלן שיך לע"ב, [י] נ"ל דתניא, [כ] בטלה דלא מוכח אבל דמוכח שרי מהכרס"ל והל"ק מוחק מיהא דמוכח וגורס בגאר בטלה שרי, [ל] [וע"ש בתוס' ד"ה בודקין], [מ] ס"ל סברה, [נ] נ"ל מערבין לכהן בבית הפרס דאמר כו' נ"ק, [ס] נ"ק מ"ו, [ע] נ"ל טמא ל"ק, [פ] נ"ל מדפסיק במילתיה דר"י דגרסינן מאי בודקין דאי אמתני' דאי לא גרסינן מאי בודקין לא היה לו כו' נ"ק,

תורה אור השלם

1. ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים באשר צוני יי אלהי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה:
דברים ד ה
2. אמת קנה ואל תמכר חכמה ומוסר ובינה: משלי כג כג

הגהות הב"ח

(א) בשנה וטמאהו מתרומתו: (ב) רש"י ד"ה מ"ט וכו' שהה הס"ד ותא"ל מ"ה האי נפש: (ג) ד"ה אבל וכו' דרך אחר וטמאהו: (ד) ד"ה ושכר מילוי וכו' ולאו היא הכשר המלוה: (ה) ד"ה כאן וכו' שהיא הכשר המצוה כל"ל ותיבת היא נמחק: (ו) תוס' ד"ה הנוטל וכו' בגאר בטלה דלאו מוכח דלא שרי אלא באגר בטלה דמוכח הס"ד: (ז) ד"ה היכי אזיל וכו' במס' אהלות. נ"ב בפ' בתרא וע"ש מ"ש הר"ש פרישמו: (ח) בא"ד לתוך כברה שנקביה דקין וממחה אם נמצא וכו' בפרק בכל מערבין ולהכן בבית הפרס לאמר ר' יהודה וכו' ולומר ר"ת דלא גרסי' מאי: (ט) בא"ד מדרבנן ושרי לכל דבר וכו' שהן מלות גדולות כדמשמע במגילה: (י) בא"ד מה מילוק יש בין וכו' ומ"מ טמא וכו' מה כבוד יש שהולך: (כ) בא"ד מודים ב"ש וב"ה שבודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה מאי בודקין אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח אדם כו' ולהם תם בין אמר להם בעל מום קבוע היה הוא: (כא) וכי הוו אייתי ליה תו לקמיה כו' לא הוה שקיל מידי: (כב) מקלה כלומר אפר בעלמא: (כג) אחר לילך ומשקהו והד"א: (כד) המוליכו ומשקהו: (כה) תורה שמלמד הס"ד: (כו) שהיא הכשר מצוה לא: (כז) יהודה דאמר מנפח: (כח) מדחיא ליה מקמיה: (כט) חכמים לראותו פעם אחרת אלא דאם רואהו אין יכול ליטול: (ל) מטורח ראיה פעם תיבת של נמחק: (לא) והא דתניא: (לב) דכתובות דההוא באגר בטלה דלא מוכח אבל באגר בטלה דמוכח שרי הס"ד: (לג) היינו כדי להשתדל כו' ולהפך בזכותיה: (לד) דחשיב בטלה דמוכח: (לה) מטעם שכר שימור: (לו) ישראל אע"ג דכהנים: (לח) דקתני בסוף פ"ב דקדושין: (לט) משמע הכא על: (מ) לתוך כברה שנקביה דקין וממחה אם: (מא) בכל מערבין מערבין לכהן בבית הפרס דאמר: (מב) שבמשנה לא: (מג) מייתי ראיה דאיסור: (מד) בניפוח או בנידש תיבות כן פירש"י נמחק: (מה) מצות חשובות כדמשמע: (מו) דאמר מר גדול: (מז) ומ"מ טמא לכל: (מח) כבוד הוא שהולך ומנפח הולך ומנפח אחריו: (מט) השאלתות דלשאר המצות: (מ) בהדיא מדמסיק הכי בתר מילתיה דרב יהודה דאבדיקה דרב יהודה קאי ולא אמתני' דאי לא גריס מאי בודקין: (מא) המפורשת במשנה לאחר:

כב א מיי' פ"ג מהל' בכורות הלכה ז סמג עשין כי טוש"ע י"ד סימן שיג סעיף ג:
כג ב מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ה טוש"ע מ"מ סימן ט סעיף ה:
כד ג טוש"ע מ"מ ס' לד סעיף יח בהג"ה:
כה ד מיי' פ"ז מהל' פרה הלכה כ:
כו ה מיי' פ"ח מהל' מ"ת הלכה ז טוש"ע י"ד סימן רמה סעיף ו וסי' רמו סעיף ה):
כז ו מיי' פ"ה מהלכות אישות הלכה ג:
כח ז מיי' פ"ו מהלכות קרבן פסח הל' ח:

מוסף רש"י

להזות. על הטמא, ולקדש. מי חטאת כשאינן האפר במים קרי קדושה (קדושין נח:). מי מערה. סרוחים הם (שם). אפר מקלה. כלומר סתם אפר שבא מן הקלוי באש (שם). בשכר הבאה. האפר ממקום למקום, וכבר מילוי המים, דמילתא דעיקרא היא ורחמנא לא רמיא עליה ושרי למשקל אגרא ומקודשת (שם). בשכר הזאה וקידושו. לגיכא מיהא ושכר לימוד מצוה הוא טוטל והמורה אמרה רבה לתלמיד אתכם וגו' כאשר צוני וגו', מה אני באתם אף אתם באתם (שם). דיקא נמי. דמתניתין (הקדושין) לאו אהזאה וקידוש קאי, דקתני מי חטאת ואפר חטאת, שעדיין אינן מעורבין (שם). לבית הפרס דרבנן. דלא חטאת אלא מדרבנן, והוא שלא שנתרם בה קבר ותשו חכמים שמא יתלה כלי המתרסה את העצמות והרוצה עליהן מטמין, ועצם כשעורה חטאת במגע ובמשא ולא באהל (ברכות יט:) כדתנן (אהלות פי"ז מ"ג) החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מגלה מערה מאה אמה, וגזור רבנן שמא כתתה מחרישה את העצמות ופיחתן בתוך המערה ויש כאן עצם כשעורה ויעבור ויסיטנו, ועצם כשעורה חטאתה במגע ובמשא דהיינו היסט (פסחים צב:) ואוקמו רבנן כל שביבות הקבר מאה אמה בספק טומאה (נדה נז.) שבן שיעורו שהמחרישה חולבת את עצמות המת (כתובות כח:). בית הפרס, תלי מערה תלם אחד של מאה אמה (מו"ק הא) לו: לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות (נדה נז.). מנפח אדם בית הפרס והולך. בנפיחה ואם יש עצם כשעורה רוחלו ונשמע ממנו (חגיגה כה:) דבשר ליכא ועצם כשעורה לא חטאת אלא במגע ובמשא, הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך (נדה נז.) דכולא שפיקא חטאת עצמות היא ועצמות בלא בשר אינו חטאת באהל וכשמנפח לפני רגליו אם יש שם עצם גדול נראה מלוי ועצם קטן נראה בנפיחה ואינו מסיטו ברגליו (ערובין ל:) וסומך על כך שאם יש עצם ויראה, ואע"ג דמאהיל לא מיישינן, דאין עצם כשעורה חטאת באהל עד לחיכא שדרה או גולגולת שלמה או רוב בנין או רוב מנין (כתובות כח: וכעי"ז פסחים צב:) דאי דאוריתא הוא לא הוינן מזלזלינן ביה כולי האי למיסמך אנפיחה, והך בדיקה לעשה פסח אישתרי ולא לאוכלי תרומה, כדאמרינן בחגיגה (ברכות יט:).

רבינו גרשום

כאילא. שהתירו לו מפני טרחו: מ"ט. ד' לדקה ששה לגסה: האי. גסה נפיש טרחא למיבדקה: דאם כן. דאילא שקיל נמי אתם: אתי למיחשדיה. כי היכי דלשקול ביה אגרא זימנא אחרינא כשחזר ויפול בו מום אחר: תרי זימני. למשקל אגרא בחדא בהמה לא תקינו ליה ולא אתו למיחשדיה: ולקדש. ליתן מים באפר חטאת: אם היה כהן. הדיין או העד: ומטמאהו מתרומתו. שמוליכו לעירו ובדרך יש טומאה